

Motion till riksdagen 2013/14:Fö3

av Peter Rådberg och Maria Ferm (MP)
med anledning av skr. 2013/14:54

Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska vara mer utförlig i sin nästa årliga rapport.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa Försvarsunderrättelsedomstolen och ersätta den med tillståndsprövning i allmän domstol.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun) ska utökas till att omfatta minst en representant från alla riksdagspartier.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FRA-lagen.

Allmänna brister

Efter ett halvår av intensiv debatt om National Security Agency's (NSA) avlyssning och spioneri mot allierade i Europa och miljontals privatpersoner runt om i världen samt avslöjandet om det nära samarbetet mellan Försvarets Radioanstalt (FRA) lämnade så regeringen den 28 november 2013 in skrivelsen 2013/14:54 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Det är den årliga rapport som riksdagen begärt i samband med riksdagsbehandlingen av lagen (2008/09:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Skrivelsen är hela sex sidor tunn och beskriver väldigt ytligt Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhetens (Siun) granskande verksamhet för 2012. Kontrollverksamheten har genomförts på ungefär samma sätt som under 2011. Totalt 22 granskningar, varav 15 av FRA. Tio av dessa

Fel! Okänt namn på

granskningar genomfördes enligt signalspaningslagen. Ingen av dessa granskningar enligt signalspaningslagen har föranlett Siun att lämna några synpunkter eller förslag till FRA.

Därutöver rapporteras det att Siun har utfört fyra kontroller på enskildas begäran att kontrollera om hans eller hennes meddelande har inhämtats i samband med signalspaning och om inhämtandet av uppgifter har skett i enlighet med signalspaningslagen. Inte heller här har något otillbörligt framkommit vid dessa kontroller. Resultaten av 2012 års kontrollverksamhet har inte lett till att Siun framfört några synpunkter eller förslag till åtgärder till regeringen eller överlämnat några ärenden till någon annan myndighet.

Inte heller Integritetsskyddsrådet har enligt regeringens skrivelse haft något att anmärka på och har under 2012 inte funnit något skäl att rapportera till Siun.

Knapphändig redovisning

Enligt Miljöpartiets mening lever denna knapphändiga redovisning inte upp till de förväntningar som riksdagen ställde på en utförlig årlig redovisning när lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet antogs av riksdagen 2008. För att visa att regeringen tar uppdraget på allvar borde den årliga redovisningen vara mycket utförligare och innehålla fler detaljer. Med de avancerade sök- och analysverktyg som FRA har fått tillgång till av NSA öppnas oanade möjligheter till att övervaka enskilda människor. Någon samlad utvärdering och uppföljning av vilken effekt samtliga hemliga tvångsmedel haft för effektiviteten inom signalspaningen har aldrig gjorts, och inte heller någon analys av om de har lett till att människors vardag och liv i Sverige blivit tryggare. Miljöpartiet efterlyser en redovisning av huruvida de hemliga tvångsmedlen varit effektiva i förhållande till uppsatta mål och avsett syfte och i förhållande till det integritetsintrång som skett. Detta anser vi att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

Försvarsunderrättelsesdomstolen

Endast regeringen, Regeringskansliet, Försvarsmakten, Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen får beställa signalspaning av FRA. På så sätt kan man säga att FRA ytterst är regeringens egna underrättelseverktyg. Regeringen tillsätter dessutom medlemmarna i Försvarsunderrättelsesdomstolen, Försvarets underrättelsenämnd (FUN) och Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun).

Försvarsunderrättelsesdomstolens organisation består av ordförande, vice ordförande och sex särskilda ledamöter, sex integritetsskyddsombud samt ett kansli. Enligt en mediegranskning av domstolens åtta ledamöter är två f.d. medarbetare på FRA. En tredje har arbetat på Försvarsdepartementet, en fjärde var sjöofficer, och ordföranden har sidouppdrag för Försvarsmakten.

Fel! Okänt namn på

Granskarnas oberoende kan således ifrågasättas. Man skulle även kunna påstå att domstolen mer har karaktären av att administrera regeringens önskan snarare än att granska den.

Den 9 januari 2014 skickade Sveriges advokatsamfund in en skarpt formulerad skrivelse till regeringen med innebörden att regeringen inte följer lagen om Försvarsunderrättelsesdomstol. Advokatsamfundet konstaterar att regeringen i strid med lagen har underlåtit att förordna det föreskrivna antalet integritetsskyddsombud. Tre ombud saknas sedan tidigare förordnanden löpte ut den 1 december 2013. Trots nomineringar har inga nya ombud valts. Försvarsdepartementet har meddelat att det inte går att lämna besked om när regeringen kommer att fatta beslut.

Det är allvarligt att Försvarsunderrättelsesdomstolens ombud inte är fulltalliga, då deras uppgift är att ta till vara enskildas integritet när domstolen prövar de önskemål om signalspaning som Regeringskansliet framställer genom FRA. Advokatsamfundet påpekar i sin skrivelse att ”allvarliga frågor kan resas om regeringens verkliga vilja att värna Försvarsunderrättelsesdomstolens oberoende och att underkasta signalspaningen den extra kontroll som lagen syftar till” på det sätt som man hanterat förordningsärendena samt det faktum att Försvarsdepartementets två senaste statssekreterare har förordat Försvarsdepartementets rättschef att söka tjänsten som ordförande i Försvarsunderrättelsesdomstolen. Advokatsamfundet påpekar att det enligt lag inte är möjligt att utse advokater som inte har nominerats av Advokatsamfundet.

Miljöpartiet menar att det är olyckligt att regeringen har behandlat de så viktiga integritetsfrågorna på det sätt som anges ovan. Vi anser av princip att det är fel att bygga upp specialdomstolar av den här karaktären. Miljöpartiet menar att Försvarsunderrättelsesdomstolen inte fyller sin funktion och därför bör avskaffas. I stället bör den ersättas med tillståndsprövning av allmän domstol såsom med de hemliga tvångsmedlen i brottmål. Detta anser vi att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun

Endast regeringen, Regeringskansliet, Försvarsmakten, Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen får beställa signalspaning av FRA. Däremot har FRA rätt att byta information med andra länder. Vi vet inte så mycket vad det är för uppgifter som FRA samlar hem och vilken typ av information som FRA byter till sig.

Miljöpartiet menar vidare att det krävs en ökad parlamentarisk insyn i FRA:s signalspaning. Bara tre av åtta riksdagspartier har i dag insyn via den löpande granskningen. I dag sköts tillsynen av Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun, i vars nämnd partierna har fem platser. De har innehafits av Moderaterna, Socialdemokraterna och Folkpartiet. Två stolar står i dag tomma, i väntan på att regeringen utser nya ledamöter.

Miljöpartiet kräver därför att Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun) ska utöka antal representanter så att alla partier får insyn

Fel! Okänt namn på

i verksamheten genom att varje parti får minst en representant i Siun. Detta anser vi att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

FRA-lagen

Efter uppgifterna från den amerikanske visseblåsaren Edward Snowden om FRA:s nära samarbete med amerikanska NSA om spaning mot Ryssland kräver Miljöpartiet ökad insyn och skärpta regler kring övervakningen. Uppgifterna om övervakning är allvarliga. Sverige ska ha samarbete med andra underrättelseorganisationer, men Sverige ska inte gå andras ärenden. Det krävs klargöranden kring vem som gynnas av att spana på exempelvis Ryssland. Det finns anledning att tro att det inte är svenska intressen som är i fokus när man spanar. Det får inte vara beställningsjobb åt något annat lands underrättelsetjänst.

FRA-lagen ska rivas upp och göras om i grunden. En parlamentarisk utredning ska tillsättas som grundligt ska gå igenom hur signalspanings- och försvarsunderrättelseverksamheten ska fungera med hänsyn till integriteten, proportionaliteten och effektiviteten. Det handlar om att reglera all verksamhet, oavsett om det är teknikutveckling, signalspaning, försvarssamarbete eller informationssäkerhet. Detta anser vi att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

Stockholm den 17 januari 2014

Peter Rådberg (MP)

Maria Ferm (MP)